

10000.

205003

V. ROSEN ALICE

100000

100000

VERSEK

VERSEK

W. ROSEN ALICE:

*Secrettel
emokatosztalunk emléke
Matyasnak - emléke
Rosen emléke
Csongorossal 1945
Nov. 18-án*

TETEMREHIVÁS

Mint emlékoszlop hirdesse ez a
könyv drága halottaink emlékét,
kiket legázolt az önkény s még
sirjuk sincsen ég és föld között...

ARAD

Tipografia „Ardealul”, T. Lupoiu

1945

205003

ORSZ. SZÉCHÉNYI-KÖNYVTÁR
Növedéknapló
1950. év <u>21437</u> sz.

Tetemesrehívás . . .

Lelkek szállnak, szállnak Berlin fele,
ők görgetik a tankot hernyótalpán,
lelkek szállnak, szállnak Berlin fele,
ők állnak őrt az Unter-Linden sarkán,
Halott anyák mennek hosszú sorban,
a fájdalomtól kővé vált a testük,
megcsonkitott férfiak menetelnek,
csikorgó foggal mormolják az esküt :
— „a kínhalálra volt csupán jogunk,
a tűzbevetett síró csecsemőkért
jövünk hóhérok, s számolni fogunk !”

Lelkek szállnak, szállnak Berlin fele,
ők mutatnak utat a seregeknek,
benzinlángban felgyújtott nők s fiuk
sikoltoznak némán a rőt egeknek,
Ukrajna hómezőin kit csupasz
testtel hagytak a csontfagyasztó télben,
cián- s klorgázás autók, vonatok
utasai jajonganak a szélben :
— „a kínhalálra volt csupán jogunk,
meggyalázott s legyilkolt szüzeinkért
jövünk hóhérok s számolni fogunk !”

Lelkek szállnak, szállnak Berlin fele
a motorok gyorsabb ütemre járnak,
a trénszekerekbe fogott lovak

száguldnak, hajtják láthatatlan szárnyak.
Mennek a fák, Vitebszk és Mosztovoi
fáin fürtökben lógnak tiúk, lányok
eltorzított testük csonkán mered,
nem ismerne az anyjuk sem reájuk ;
— „a kínhalálra volt csupán jogunk,
eltaposott szép ifju életünkért
jövünk hóhérok s számolni fogunk !”

Lelkek szá'lnak, szállnak Berlin fele
s millió sóhaj vad szélvész keverget,
forradalmárok, foglyok, tudósok,
kik a lublini kohókban hevernek,
Maidanek, Dachau, Auschwitz, Birkenau
veszett őrzöngők, fantomok világa,
útra kelnek a megfáradt kohók,
bennük négy évig lobogott a máglya.
— „A kinhalálra volt csupán jogunk,
megholt asszonyok levágott hajáért
jövünk hóhérok, s számolni fogunk !”

Lelkek száll'nak, szállnak Berlin fele,
lent mélyben feldúlt, elhamvadt otthonok
s a bűnös városra hull az átok,
mint sivatagra a szétpergő homok
Anyám. húgom. barátaim köztük,
sírjuk nincsen, az ég és a föld között
mint áldozati bárány hulltak ők
a földre amelyet vérük öntözött.
— „A kínhalálra volt csupán jogunk,
de ősz anyáink meghasadt szívéért
jövünk hóhérok s számolni fogunk !”

Lelkek szállnak, szállnak Berlin fele
és szégyenkeznek majd eljövő korok,
indulnak az élve temetettek,
meszesgödrök, sáncok, munkatáborok,
Jön kétezzer ifju Dombos felől,
szép arcukon mosoly reményt melengit,
a varsói ghettó hős lázadói
mint végítélet harsonái zengik:
— „a kínhalálra volt csupán jogunk,
az igazság s a szabadság nevében
jövünk hóhérok s számolni fogunk!”

Lelkek szállnak, szállnak Berlin fele,
mindent legázol ott lent egy nagy kerék,
megállítani nem tudja senki már
a történelem robogó szekerét.
Tetemrehívások ideje van,
csontkezek céloznak minden fegyveren,
lapulnak, szűkölnék a farkasok,
de a holottaknál nem lesz kegyelem.
— „A kínhalálra volt csupán jogunk,
egy lángragyújtott, orgyilkolt világért
jöttünk hóhérok, és most számolunk!”

1.

Síratlak egyre s rátok gondolok,
mártír-gyerekek, csöppnyi angyalok.
Ti szőke, barna, gördör, rőtarany
fejecskék, — óh jai, mind-mind oda van.
Gyerekszemek, az égi tiszta fény,
minél szebb szépség nincs a földtekén,
lecsukódtak s nem nyílnak soha már,
ha jó a tavasz és ha jó a nyár,
ha jó a fecske s a gólyamadár,
csak a sok gyerek nem jön vissza már.

2.

A gépfegyver kattogott élesen,
a gyermek állt riadtan, rémesen
félt, és szegény kis szíve remegett:
— „mit akartok én tőlem emberek?
Ártatlan vagyok, mint a fán a rügy,
mi ellenem a gyilkoló ürügy?
Hisz alig éltem, — lapdám, karikám
egészen új, — fehér kis barikám
még meg se vette drága jó szülém.
Kicsiny vagyok, — ne lőjjetek belém.”

3.

A verem szája mély volt és sötét,
hová a cseppnyi testeket lökék.
A nap az égen hirtelen megállt

és egy hiéna hívta a sakált,
hogy lássa, mit nem látott soha még,
szégyenkezett bús felhőkkel az ég.
Anyafarkas, mely kisdedet nevelt,
a gyilkosokból egyet kiszemelt,
de ott ahol kis testek hantja áll,
sírt a hiéna és sírt a sakál.

4.

Sok-sok tizezer gyerek egy napon
úgy tűntek el, mint pára a napon.
Tegnap még voltak, szemük nevetett,
mind szorította, amit szeretett.
A szülő csókja arcán ki se hült,
és elvitték azt, kit az anya szült.
Kit patyolatba pólyált, etetett,
ölték a sok ártatlan gyereket.
Leszüretelték, mint fáról diót,
az orosz, szerbet, lengyelt és zsidót.

5.

És tizezer és százezer gyerek
a lángok fényén át is rám nevet,
kit vídám esések vertek agyon,
kit otthagytak a véres dúlt havon,
kin célbalőni hősök tanultak,
kik a Duna mély vizébe fúltak,
ők napfényt és virágot szerettek,
kit a hóhérok élve temettek.
Sikolyuk hallom, hogy kiver a láz,
anyjukat hívták s rájuk tört a gáz.

6.

És tizezer és százezer gyerek
a lángok fényén át is rámnevet,

kis testük nedvét, vérük bíborát
izza a hajnal s az izzó zsarát.
A szőkeségük lengő füstje száll,
aranykalász lesz minden szőke szál.
Szemük kékjétől kékebb lesz a mély,
a feketétől sötétebb az éj.
Mosolyuktól, mely úgy a szívbe fáj,
minden tavasszal szebb lesz majd a táj.

7.

Ártatlanságuk fehér szűz havon,
édes álmukat zengő mély tavon,
bőrük selymét a virágszirmokon,
homlokuk dombját fehér ormokon,
megtalálod, ha sírva keresed,
te szegény szülő édes gyereked.
Új élet, új csók fogan majd ujra,
örök a tavasz, óh hallelujja
Roskad a gyilkos, erője veszten,
de az élet legyőzhetetlen,
de az élet legyőzhetetlen !!!

Sírás kis vallomás Anyámnak...

Anyácskám, gyűlnek már az évek,
és szívünknek a vágya fáj,
a terhek egyre sulyosodnak.
Óh, nem lesz vége soha már?

Gyűlnek az évek és a rémek,
gyűlnek a kínok és bajok,
az ember azt se tudja él-e,
köztünk határ és tilalomfa,
s én nem láttalak három éve.

Anyácskám, — sírok mint a gyermek,
mellemben oly nehéz a szív.
Apró kezek fogják a szoknyám
s valami mégis haza hív.

A gyökér húzza tán a törzset?
A gyümölcsöt húzza az ág?
Ki tudja, hogy új napot ér-e?
Úgy vágyom a kebleden sírni
és nem láttalak három éve.

Mond, mikor lesz felnőtt az ember?
hisz eltévedt gyerek vagyok.
Átkarolom két kis fiacskám,
amikor Reád gondolok.

Gyűlnek az évek és a rémek,
a sorompók még állanak.
Nyárra ősz jön, — tavasz a télre,
fejeden mindég több az ősz haj,
s én nem láttalak három éve.

Anyám, a lélek tükre tiszta,
s a lélek szeme messze néz,
pillantásod arcomon érzem,
szétömlik rajta, mint a méz.

Gyűlnek az évek és a rémek,
elfeledtük a kacagást,
lapulva szűkülünk az éjben,
a Te hívő szavadra vágyom
és nem láttalak három éve.

Három év? Három szörnyű vendég,
egy asztalnál dőzsölnek ők,
elsápad, ki arcukba nézett
és meghízott a temetők.

Anyám, a könny s a vér hiába
ömlött a századok alatt?
Sulyos hulláma meg nem törte,
árán dagadva szét nem zúzta
a sorompót s határokat?

De én hiszem, — egyszer a gátak,
csapdák, sorompók, vámfalak,
mik szerte a világon állnak
leomlanak, szétmállanak.

Mi elválaszt most Anyát, testvért,
gyermeket, fajtát, nemzetet,
a tilalomfák rendre hullnak,
de vajjon én látlak-e újra?
mikor az évek egyre múlnak.

Örök a változás, tudom jól,
vihar után az ég derül,
a földre hullt mag újra érik,
a rom a mélybe lekerül.

A világot s a dolgok rendjét
nem féltem én, hiszen örök
törvények mozgatják e gépet,
de éltünk visszahozhatatlan,
Nem féltem én csak drága élted.

Virág helyét küldöm e verset,
mindent a szívedtől tanultam,
szégyenlősen, anyányi gyermek
sírok, — kezedre ráborultan.

Arad, 1943. november

Harmincöt évig . . .

Harmincöt évig görnyedt az apám,
a nyugdíja elsikkadt azutár.
Anyám megőszült, úgy húzta a gond,
miből főz holnap és holnapután.

Szikkadt kalapján nem volt toll soha,
ékszere sem volt nyakán, füliben,
öt gyereke nőtt fel és a Nagy Úr,
Istene ott lakott a szívében.

Jaj, elhurcolták őket egy napon,
sírt százezer asszony, százezer gyerek,
és hiába volt százezer ima,
eldördültek tompán a fegyverek.

Arad, 1944 október

A vén kovács . . .

Az iszonyat napjaiban,
feledni nem lehet sosem,
legyen bár éltünk sora más,
sorsunk zsákutcájában ő volt
minden reményünk, szalmaszálunk:
a kormoskezű vén kovács.

Ha menni kell, — hát elmegyünk,
félre kell állni, — félre állunk,
de Jóságos Mindenható,
két apró, szösze, gyönyörű
kis fiúnkkal mit is csinálunk?
Oly zsenge, hamvas, rózsaszín,
oly tavaszos, oly mosolyáldott,
kár lenne a hóhércsizmáknak
eltaposni két ily virágot.

Vergődtünk tüzes tűskeágyon
végtelen hosszú éjszakákon.
Számolgattuk sok jó barátunk,
azt is, ki jótettel adós,
azt is, ki részvéttel adóz
s bárhogy forgattuk összeadtuk,
eredményként nem jött ki más:
egy van, kinek jósága helyt áll,
egy, kinek embersége tiszta,
a bütykös kezű vén kovács.

Volt, ki szegényes javainkat
ládájába eltette volna,
másik lágy, szende hangon
a barátja érdekében szólna.
Párna, ruha, kép és tükör
akad szobánkban — széjjel nézne,
gondolja, jobb ha lim-lomunk
még sem jutna idegen kézre.
Bottlott a szó, mert rossz, hamis
dallam diktálta itt a hangot,
s figyeltem, mert ez a zene
szabta már az emberi rangot.

Jó nadrág, nyakkendőcsokor,
ápolat köröm, egyik se számít,
csak e titkos melódiát
figyelem, kottázom halálíg.
Akkor jött ő és arca ráncán
sebként tüzelt egy forradás,
zavarban volt, köhintett egyre
és nem tudta, hogy kezdje el
mondókáját a vén kovács.

Tárult az ajtó és berontott
mint a tavaszi fergeteg,
ártatlan, gondtalan kacajjal
két rózsás szőke kisgyerek.
A kovács úgy állt, mint a gránit,
szemében tüzes villanás,
de a szíve harangként kongott,
s én értettem, mit el nem mondott
szóval soha a vén kovács.

Mostanában csak rátok gondolok ...

Mostanában csak rátok gondolok,
figyelek egyre s jelre várok.
Óh merre űztek drága ősz Anyám?
üvölni kéne s csak a szélbe bűgom:
Óh merre vagytok, édes kicsi húgom
merre vittek a részeg vad zsványok?

Mostanában csak rátok gondolok,
hogy is volt, mikor otthonról kivertek?
Kicsiny batyudba mit raktál, Anyám?
Tudom, ismerlek, kitalálom ám,
pár féltve őrzött drága kincsed,
egy régi, régi bibliát,
egy fényképet s egy szőke tincset.

Mostanában csak rátok gondolok,
hogy otthagytátok az otthont, a házat,
a jegenyék sírtak, reszkettek: „gyalázat”.
Kutyánk a küszöbön vonított egyre,
egy martalóc belerugott az ebbe.
A kertben, hol a májusban virultak
a bazsarózsák, szégyentől pirultak.
A galambok feléd repesve búgtak,
a darazsak fullánk szegezve zúgtak,
macskánk, hogy ne lássa, amit látott,
szégyenkezően a háztetőre mászott.
És alkonyat lett fényes nyári délből,
panaszos kórus zokogott a szélben,
ég felé nyúltak könnyölgőn az ágak,
levelek sugták: „szégyen, gyalázat!”

A kút láncza tehetetlen csikorgott,
fecskék csicsegték egymásnak a dolgot,
a fészek alján, az eresz alatt,
ősz anyám amerre elhaladt.
Könnyes szeme, az égnél kékebb,
búsan felitta még a képet,
a viruló kertet, a kis tanyát,
a drága fészket, özvegy otthonát,
amit úgy ápolt, amit úgy szeret,
mert innen röppent szét az öt gyerek.

A tornácon a szőlőlevelek
helyettem az arcához hajoltak,
az apró indák vállára borultak
és cirógatták, mint apró kezek.
Búcsúztatták a fűszálak az úton,
s az eperfáról csüggedt levelek
hullottak a lábai elébe,
mint fájó részvét-búcsúüzenet.
A Május-szellő cirógatta őket
tündérkezével édes-melegen,
egy kíváncsi vörösbegy szállt a kútra,
s Anyám indult az ismeretlen útra.
Mögötte lépegetett kicsi húgom,
soványka teste dideregve fázott,
ragyogó szeméből hullottak a könnyek,
édes Madonna-arca könnyben ázott,
Csak két nap előtt volt az esküvője,
és tavasz volt, — úgy félt, úgy reszketett,
a szomszédok a függöny mögül lesték
a csüggedt léptü, síró menetet.

Mert elindultak akkor mindenünnen
dült férfiak és holtápadt anyák,

csecsemők ríttak, félholtak tápolyogtak
s némák lettek az elhagyott tanyák.

A szomszédok a függöny mögül lesték
és tudja az, ki a szívekbe lát,
hogy gondolatban széjjelszedték rendre
az apró házak minden vagyonát.
Egyiknek párna kellett és a másik
egy tézfazekat kívánt meg nagyon,
a vad mohóság kiült a szemekbe.
Dús préda lesz az elhagyott vagyon.

Mig a szívekbe sóvár tüzek gyúltak,
kapzsi kezek éhes mohón kinyúltak,
mert hazug az indok és koholt a vád,
egy igaz csak, — a kaján kapzsiság.
A prédaéhség a tüzes kohó,
máséra sandít minden naplopó,
a munka útja kinek túlkemény,
könnyü zsákmányra hajtja a remény.

Mert a dzsungel törvénye szent ma is,
öklével győz a gyengén a hamis,
s ha elmélete sántító, silány,
megtoldja bikacsökkel a zsvány.
Amig lapul a szeppent értelem,
százszor jaj annak, aki védtelen.
Amig csak bűn lesz, bűnbakul vetik
azok, kik bűnös bőrük menthetik.

Az erdőben, hol patak folydogál,
a bárány mindég lejjebb álldogál
s a ragadozó egyre így izen:
„megeszlek bárány, zavarod vizem.”

Arad, 1944. június

Éhség...

Mikor Ádám ősi lázban Éva testét átkarolta,
megfogant a szent varázs, és azóla ég a máglya,
szakadatlan fűti, hajtja piros vér: a szent parázs.

Kettős éhség hajtja egyre, ősi éhség, ősi láz,
az erdőben vadat hajszol, szimatol, ha nyomra hág,
felűvölt, ha eltalálta s kőbaltája húsba vág.

Kettős éhség hajtja egyre, ősi éhség, ősi láz,
vad gyümölcsnél jobb az asszony, minden jónál
jobb az asszony, bújá teste leigáz.

Asszony teste belehelte vad füveknek illatát,
szélben lobog rőt sörénye s úgy fut, mint a leopárd.
Elrabolni más ha bírja, kővel, foggal, karral, vérrel,

míg az asszony zöld szemének sugarával lesi egyre,
vad gyönyörrel nézi, várja, — melyik győz a véres
tornán,
az erősebb lesz a párja.

Évmilliók tánca perdül a föld útja az marad, ami
régén,
csak hogy Ádám vasekével szántja földjét és arat.
Jaj, az éhség ma is hajtja, járomba tört büszke teste
s vad harcokban hull a vér.
Jaj, az éhség ősi átok, s kell az áldás, a kenyér.

A kenyérnek, gabonának drága halma égig ér,
amit sáros rögből tört ki, verejtéke volt a bér,
mégis láza hajtja egyre, mert nem övé a kenyér.

A kenyérért törtet, lázad,
harcban látta minden század,
ármányt sző és vad viszálya
öök, mint a földi pálya.

Harcok dúlnak, trónok dülnek,
mégis egy maradt a cél,
kell, hogy életet fakasszon,
(hajtja éhség és a vér)
kell az asszony s a kenyér.

A nyugdíjra váró katona...

Hat órakor felkel az ágyból,
nagyokat sóhajt (szíve fáj),
a cipőjét is nyögve húzza,
álmosan, kábán készülődik,
de hajtja, űzi a muszáj.

Jó lenne még kicsit az ágyban,
minden tagja pihenni vágyik,
s az a két lépés oly rövid,
s oly elérhetetlen ez ágyig.

Felveszi kopott öltönyét,
megkeféli ritkás haját,
s előszedi mit este eltett
ezer gondját, ezer baját.

Olyan kúsza, zavaros minden,
a váltó és a bankteher,
az irodában goromba főnök
hibára les és bajt kever.

A fülébe ordítja százszor:
„nincsen joga annak, ki szolgál”
„és örüljön a levegőnek”
„aki itt másodrendű polgár”.

Csak nyel, hallgat, a vére felforr,
iratcsomóba rejti arcát,
ki tudja, hányszor vívja némán
reménytelen elvesztett harcát?

Kilép az őszi ködbe, csendben
rójja a jól ismert utat,
siet, — az óramutatója
mit gyűlöl, — félnyolcat mutat.

Liheg, megcsúszik gyenge lába,
szíve gyorsan ver, gyomra ég,
szeretne villamosra ülni
de jaj a pénze nem elég.

Ötvenkét éves, harminc éve,
állami szolgálatba lépett,
szeme az üldözött vadé.
én nem láttam szomorúbb képet

gondterhesebb főt mint övé,
mindig leszegve mint a rabnak,
a mezőn, melyen ő vetett
harminc évig, — mások aratnak.

Apáml erőd és ifjúságod,
hiába volt én jól tudom,
és értelmetnek tiszta lángja
egy poros íróasztalon
hamvad bele a zürzavarba.

Sanda gyanún, gonosz vilán
megalázva naponta százszor,
névtelen vagy, de hős, tilán,
én drága öreg nyugdíjra váró,
sok sebből vérző katonám.

Arad, 1938.

Elsikkadt Messiások . . .

Új Messiásokra várunk, de tán hídba.
Anyák méhében elsikkadt a mag ;
mig egy születik száz élet száz halált hal,
jövőnk gyümölcse már bimbóba fagy.
Ijedt reménytelenség s gond lezárja
az életadó testek kapuját,
a Semmiből, az angyalok hada
a Semmi nagy vizére siklik át.

Új Messiásokra várunk de tán hiába,
kik feloldhatnák létünk bűneit,
kik elharsognák a megváltó ígéket,
a földet nem tapodják soha itt.
Kirekesztett névtelen angyalokként
bolyongnak át az égi réteken,
csak anyák szíve hallja a sóhajtasuk
emlék kísértő furcsa éjjeiken.

Szakadt láncszem minden halálbadermedt
torz magzat és viasszin embrió
se kő, se dal, se sir nem jelzi útjuk
pedig a számuk egész légió.
Véres zászló alatt vonulnak némán
s némán hordoznak szörnyű sebeket
Szelid hang remeg át az égi téren :
„Engedjétek hozzám a kisdedeket.”

Fattyu gyerek . . .

Téli éjjen az urfi megejté,
csaltanó testét,
kutatta lihegve,
tarka cihák közt
hol ájultra fáradt
cselédálmát aludta.

Piros firhangok örködve álltak
kályhában piroslott még a parázs,
feszület lógott a cella falán,
s reccsenő bomlott koporsó-ágyban
szenderből riadtan jajdult a lány.

Csittitó hanggal szájára tapadva
ételszagu testét bányásztá az éjben,
s kenderszín bomlott hajtömegében
a dühös himvágy fulladva virult.

Hónapok multán, hogy zsinóros szoknyák
korcába tódott
már Máriát hívta,
könnyek közt esengett
dagadó testtel
a kis feszülethez,

s hogy nem használt az sem
hát szent Antalt kérte,
két templomi gyertyát
megigért érte,

de hamvazó szerdán
a kis kamarában
rettenve sikongott
és verte a földet.

A zsibongó házban
lassan, hogy éj lett,
két ámuló combja közt
dagadt az élet,
s a tarka cihákon :
fattyu gyerek.

Rossz papucs csisszen és csosszan is félve
tántorgó léptekkel ki jár az éjbe ?
Zörren a haraszt, a széneszag édes
cirpel a tücsök, a csillag be' fényes
Csobban a víz és locosan a hab
ki úszik ott a víz alatt ?
Körültáncolják kis halak,
elringatják zöld víz falak,
a pelenkája zöld moszat
amit tündéri kéz mosat.
Mint furcsa virág sápad ott,
korallók, csigák, csillagok
bámulják ahogy hemperreg
örvény bölcsője mély, kerek,

kinek nincs hely a nap alatt
ott játszik ő a víz alatt.

Cifra Péter . . .

Arcát zúzmara zúzta,
éhség, fagy vénre nyúzta,
szegény volt Cifra Péter,
s szegényt az ág is húzta,
szegényt az ág is húzta.

Télen havat lapátolt,
nem evett meleg ételt,
türelmes volt s az Úr ezért,
szerette Cifra Pétert
szerette Cifra Pétert.

A háborúban is volt
a Halálnak se kellett
s ha néha pénze cseppent
csak pálinkára tellett
csak pálinkára tellett.

Jámbor volt mint a szentek,
testét robotban törte,
éjszakáit csupán a gond
nem a kétség gyötörte,
nem a kétség gyötörte.

És egyszer csoda történt
egy csendes téli éjjen,
hogy pityókásan ballagott
hulló hótól fehéren,
hulló hótól fehéren.

Hang szólította csendben,
— megtorpant gyenge lába, —
„Amit kívánsz mostan tiéd
nem szenvedtél hiába,
nem szenvedtél hiába”.

Péter az égre nézett:
„Óh Uram meg ne vessél,
pipámba adj egy kis dohányt
s kupica bort fizessél
kupica bort fizessél”.

Ahogy borát kiitta
egy cseppet sem hagyott,
leült egy ház tövébe
s reggelre megfagyott,
reggelre megfagyott.

A csókhözvegyek . . .

A mosolyuk halvány derengés,
rozmarin illat amerre járnak,
csüggedő, sápadt vonal a szájuk,
a szemük könnyörgőn sikolt,
s múltba hervadt csókokra várnak.

Ők várnak, mindig várnak,

de a tavasz már messze int,
s a múlt aranyládája őrizi
mint eldobott menyasszonyfátylat
az el nem csókolt csókokat
s bimbóba hervadt rozmarint.

az ágyuk dúlt fehér koporsó,
hol lassú máglyán égnek el,
lángtalanul hamuvá omlik
s egy csendes gyászdalt énekel
porladó vágyaik felett az őszi este.

Az el nem ölelt ölelés,
hideg kígyó szívükbe kúszik,
és az éjben némán jajong
hervadt szűzek dérhullott álma,

— — — — —
mintha a szellő szárnyain
hervadt rozmarin illata szállna.

Sári néni . . .

Sári néni, apróka, sárga,
kit az élet két kézzel vert meg
nyűgös, bajos, vén árva gyermek.
Reggel mattat, seper vagy surol,
az arca ráncos, háta görbe
s mint öreg állat a malomba
ő is úgy baktat : körbe, körbe.
A dolgát este végzi, s reggel
megujra kezdi, locsban pocsban.
Nyög és sóhajt, — kivénült szerszám
és elcsoszog egy rossz papucsban.

„Cudar ez a világ” mondja
de ez a rendje persze, persze,
az ember mindig más kutyája
más cselédje, más bolondja,
soha nincs egy csendes perce.
Hajnalban kelt, sepert, síkált,
libát tömött, fát aprított,
falat meszelt, ruhát mosott,
s hogy jött volna a szerelem,
mindig épp nagytakarított.

Az élet így múlt el sután,
oly gyorsan, mint egy kurta, bús,
téli vasárnap délután.
Élt s nem volt élni ideje,
reá a nap sohasem sütött,
roncs csupán, kit a nagy kerék
az életúton elütött.

Óh, ő az élet bús szegénye,
soha nem volt gyereke, férje,
apja, szerelme, vőlegénye.

Még van egy álma, dús, csodás,
ez élteti, ez fűti vérét:
Koporsóban temessék el majd,
koporsóra gyűjti a bérét.

Csak járt és kelt a házban...

Csak járt és kelt a házban,
túlfűtött furcsa lázban,
vörös héjakkal kék szemén:
„nem birom óh hiába —“
— vitatkozott magába, —
„ő hív magához érzem én“.

Fakó ruhája lógott,
s cipője mit rég óvolt
csak úgy fűzetlen tárogott.
„Miért hagylál magamra?
nem ismerek magamra,
minden, minden megváltozott“.

Felitatott egy könnyet,
de szíve nem lett könnyebb,
a házban járt kelt téován;
„Szegény karácsony táján
kapott rákot a máján
s ágyánál álltam ostobán“.

„A doktor úr oly jó volt,
a fizetésről szó volt,
de aztán nem is kérte ő.
Sándor felült az ágyban,
mert érezte magában,
hogy a halál az érte jól“

Mondottam, hogy ne féljen,
kell, hogy tovább is éljen,
ő nélküle mi lesz velem?
Klein úr nadrágját kérte,
már fizetett is érte
s két folt kellett a térdeken.

Úgy dolgozott az ágyban,
néha nyögött magában
és csikorgatta a fogát,
fordított egy kabátot,
szemével alig látott,
de ő nem adta meg magát.

„Lujzám, a varrógépet
ne add el, kérve kérlek,
oly jó barátom volt nekem,”
mondta — s ígértem, állom,
ott a halálos ágyon,
de átok van az életen.

„Amikor elnyúlt holtan,
már én is félholt voltam,
hisz oly drága egy temetés,
fizetni ennek, annak,
özvegyet megrohannak,
fizettem — és ráment a gép.”

„Óh, jaj nekem, halálom
percéig sírva bánom,
halálában megcsaltam őt,
vádát suttog fülembe,
irtózást olt szívembe
és felveri a temetőt.”

„Kenyéradója, társa,
robotos vén barátja
reáhajolt egy életen,
orsóját simogatta,
esténként tisztogatta
és én eladtam, — jaj nekem.“

„A szíjját toldozgatta,
szakadt volt: foltozgatta
s ha elromlott a gép belül
nem evett, — j-j szegénykém,
mint egy beteg tehénkén
úgy búsongott, — vajh sikerül?“

„Nem volt garas a házban,
de őt sötét ruhában
tettük a koporsóba ám,
lelke még ott gomolygott,
örömében mosolygott
a régi hű szalonruhán.“

„A diák hagyta nálunk
ezerkilencszázhuszban,
mert árával adós maradt;
azóta őrizgettük,
néha zálogba tettük,
de a diák, az elmaradt.“

„Óh Sándorom, az élet,
lásd így futott el véled,
rágondolni nem is merek.
Egy zsebórára vágytál,
amit Klein úrnál láttál
s úgy akartad, mint egy gyerek.“

„Nem teljesült a vágyad,
börtönöd lett az ágyad
s a nikkelóra, mond, kell-e ?
Ki gyenge testünk gyúrta
mit sem adott, hogy kurta
létünk kifoltozzuk vele.“

„Csak járt és kelt a házban,
túlfűtött, furcsa lázban,
vörös héjakkal kék szemén,
fakó haja csomóban,
mint csapzott fű a hóban
s a szó parázs volt mély sebén.

Egy reggel nem találtuk,
a nevét kiabáltuk
s hogy délig sem került elő,
fel a padlásra mentünk,
fáztunk és dideregtünk
s egy gerendán ott függött ő.

Oly szörnyű volt az arca,
a kín kúszálta, marta
lábánál egy lukas fazék.
Por és füstszag keringett,
s egy régi foltos inget
libegtetett meg ott a szél.

Riadtan néztünk, álltunk,
még nem is kiabáltunk,
ereinkben dermedt a vér.
Ez Lujza néni lenne ?
már nincs is élet benne,
arca fekete, nem fehér...

Nesz riant egy kis zúgban,
egér lakott a lukban,
elcikkázott lábunk fölött,
s feledtük már a voltat,
Lujza nénit, a holtat,
ki a gerendán őrködött.

A napban por keringett,
s mint egy arany karinget
fényprizmát hordozott a holt.
Magas volt, feje büszkén
felszegve — nyelve üszkén
a halál néma titka
s bús gráciája volt.

Levelek a Kedveshez

I.

Kézfogó viharfelhők alatt

Azért piros a szám, hogy neked adjam,
vágycik a két kezem, kezédbe hagyjam.
Szemem is fényes, hogy szemedbe lásson,
könnyázott mosolyom szívedbe ásson.

Künn vihar dühöng és száguld a bőra,
(csókomat augusztus érlelte jóra)
csókszűret mustja lop ajkadra mézet,
(jaj kinek ajtaján kopog a Végzet!)

Eltoltad a reteszt? Őrzi a zárat?
(éltemért, éltedért ki fizet árat?)
zuhanunk, lebegünk, csillagok húllnak
ármányos csúf kezek utánunk nyúlnak)

Csókom az italod, párnád a vállam,
én vagyok a hazád, itthon vagy nálam.
(Megváltók halódnak künn a kereszten),
fogom a kezedet s jaj, nem eresztlem.

Gsupán egy tét a lét s besöprik holnap,
(hallod, künn véredek vérért csaholnak?)
Hunyt szemem kárpitján messzire látok,
(fekete fellegen nyargal az Átok.)

Villámló tusáján földnek s az égnek
világok roppannak, világok égnek.
Elsodort levélként pusztul az élet.
Még csend van, — szeressél kedves, mert
félek.

Nagyvárad, 1934.

Te meg én . . .

Mi ketten egy világ vagyunk,
 s ha mosolyunkban gyúl a fény,
 száz nemzedéknek vágya lobban.
 Ősök vagyunk mi,
 Te meg én . . .

Nemzedékek százsodró láncá
 kígyózik szájunk szögletén,
 ha megcsókoljuk
 egymást mi ketten,
 Te meg én.

Mérhetetlen jövődök súlya
 koronázza ifjú fejünk,
 életadta szent csodaékszer
 csillog, amikor ölelünk.

Láncszem vagyunk s egy ismeretlen
 ötvös perget kerges kezén,
 titkos jövődök fénye villan,
 ha összenézünk:
 Te meg én . . .

Nagyvárad, 1934.

Útunk mégis a végtelenbe fut . . .

Oly régen írtam Neked levelet,
bocsáss meg, Kedves, ki ér rá itt a szóra?
rémek, csodák, vész és vihar zajában
gyenge szavunkat elnyeli a bóra . . .

Óh jaj, a szélvész kavargatva szárnyal
s reánk seper, mint élő darazsat,
északról jajszót és keselyük tollát,
nyugatról szikrát, égő parazsat.

Mi marad meg nekünk e csöpp zugolyban,
hol otthonos vendég a vak remény?
Bocsáss meg, Kedves, érintett szívemnek
minden zengése egy-egy költemény.

Mert dal virul szívemben minden éjjel,
s e dal ott volt az idők kezdetén,
találkozik jövő s a múlt felettem.
A végtelen felissza gyenge testem,
mint harmatot az Isten porszemén.

Egy dal virul szívemben minden éjjel,
figyelj, figyelj, az éj is csöndbe dermed,
friss virágot hajt fajtám ősi vére,
lehajtom főm az áldozók kövére,
mert szívem alatt megmozdult a gyermek.

Egy dal virul szívemben minden éjjel,
múlt és jövőndő, látod, így font át,
véred s a vérem, Kedves, így üzenget,
úgy hallgasd, mint egy régi balladát,

Ha elveszünk e kába rengetegben,
s ha előttünk bezárnak száz kaput,
ha minden kincsünk homokká is válik,
ha árnyékban lapulhatunk halálig,
útunk mégis a végtelenbe fut.

Az eljövendő gyermek majd e lángot
tovább viszi az idők nagy során,
mert cseppenként is betelik a tenger,
s ha túlcsordúlt, tán ember lesz az ember,
s nem részegszik a fajták vér-borán.

Szent dal virul szívemben minden éjjel,
e dal betölt és zengő hangot ad,
csukott kapuk előtt is künnrekedten
jó, mert szerelmed örökös felettem
melengetőn, mint csókos, drága szád.

Arad, 1939. szeptember

Megfogod-e bocsájtani nékem egykor,
hogy e békétlen, dúlt, beszennyezett
világra hoztalak, kicsiny fiam?
De bizva hittem én: — eljő egy szebb kor.
Ha megcsap majd a gyűlölet s a rontás,
csodálkozol s két ámuló szemed
könnyharmatos lesz — nem leszek veled,
de tudd meg fiam, mindig ott a bontás,
hol ember él. Kettős arcu a lélek:
egyik kötöz, mint homokot gyökér,
másik foszlik, mint elvászott kötél,
fent és alant így hintázik az élet.

Ha sebet ejt éles farkasfogával
hivő és gyöngéd gyermekszíveden,
a gyűlölet, mely tőled idegen,
egy szebb világba elvezet magával
a lélek jobb fele, — a messze néző
s lesz egy mester, tanító vagy barát,
ki a régi forrásra rátalált.
melynek vize teremő és igéző.

Te szomjas lelkü tiszta, kicsi ember
követed őt és tudod majd korán,
nincs sivárabb e földi lét során
a gyűlöletnél mely teremtni nem mer
alkotni nem tud, önmagának átok,
s jaj többet ölt mint kolera s a pestis.
— Irtani kell, óh korán tudd meg ezt is
mert ma is beszennyezi a világot.

Meg fogod-e bocsájtani nékem egykor,
hogy e békétlen dúlt beszennyezett
világra hoztalak kicsiny fiam ?
de bizva hiszem én, eljő egy szebb kor...

Mint gyermeket ...

Mint gyermeket a víz, — az éj tisztára mosdat
s hajnal fele a lágy, selymes pillák alatt,
egy ártatlan fiú harmatos mosolyával
álmodod távoli rejtelmes álmodat.

Mint ledöntött szobor a kristály víz alatt
a napcsókolta test úgy hever, s barna bőrén
isteni nyugalom honol s miként a Kezdet
oly ősi egyszerű és büntelen ha pőrén,

feltárul védtelen az első fénysugárnak.
A lélek mely előtt minden kaput kitárnak
mint tömjénszög a dús ódon bazilikát,
az alvó ifjú testet oly titkon lengi át.

De ím szakad a fátyol, már ébredez a Kedves
dagad a büszke mellkas, a selymes pilla rebben
nyujtózik eggyet és mosolyog, egyre szebben
dereng arcán a lét aranyló píja már.

A két karja kinyúlik és buzgón küzd az árral,
az álompart szeszélyes talaját elereszté,
feje szívemre hűll és úgy vonáglík ajka
mintha az anyatej édes ízét keresné.

Arad, 1935

Ballada Nulla Károly életéről...

Válasz Faludy György versére

Nulla Károly egy reggel negyed nyolckor,
kinyitotta a Reggeli lapot,
egy vers fölött a nevét látta harsány
betűkkel, s szíven egy ütést kapott.
Eddig úgy élt megbújva a vadonban
ahogyan éppen élni lehetett
a vezérek s filmsztárok árnyékában
szerepelni ő sohsem szeretett.
És most ime lénye legbensőbb titka,
leleplezve, kifoszva, és kinyitva,
védtelenül kidobva mint az árva,
kaján kutató szemek elé tárva
— (sohsem felejtí el ezt a napol) —
zsebre dugta a Reggeli lapot.
Kávét hörpölt, lenyelt egy kiflivéget,
s érezte a vers zsebében éget,
így hát sietve kabátot kapott
(észrevette, hogy ujjánál kopott)
nejét megcsókolta a homlokán,
a Marinak is bólintott sután
s felkavarva, felrázva mintha orkán
dúlt volna benne — köszörült a torkán,
s gyors léptekkel a bankba sietett.
De hirtelen — egy kényszer rabja volt —
bőrét égette a parázna folt,
a vers álízzott már a szövelen
megveletette lábát a köveken,

zsebébe nyult, s égő szemmel a járdán
lihegő szájjal, meredten mintha járvány
ütötte vón' le, s mintha vég és kezdet
összefolyt volna furcsa semmivé,
megállt egy sarkon és olvasni kezdett.

„Voltaire gipszmaszkja lógott a falon”
— de hogy látta az íróasztalom? —
s a Bismarck-szobrot? Ördögös varázs
hogya nem lenne szemben a garázs,
azt hinném hogy benéztek, — persze óh,
erre kellett a televízió.
Az ifjúkor, iskola, futball, templom,
mit talál ezen kivetnivalót?
Egészséges jóvérű fiú voltam,
sohsem kerestem a tavalyi hót.
Nem voltam Werther vagy Raskolnyikov,
nem korbácsolt a spleen, az égi kín,
ricinust ittam minden héten egyszer,
és nem vonzott René, sem Anyegin,
Az ismusoktól jóelőre féltem
több kárt okoz mint TBC, a rák,
s a vérbej együtt, — ilyen nyavalyák
pusztítják világunk erejét,
így gondolkoztam s míg prédikált a pap
egy cédulat irtam a pad alatt.
Csókot kértem a szőke Nusitól
aki baloldalt néha jelt adott,
az orgona szólt és én áhitattal
néztem egy virágos kalapot.
Templomba jártam és járok ma is
mi is van ezen kivetnivaló?
A félhomály oly hűs megnyugtató,
s olyan meghitt a templomhajó.

A háziúrral is békében élek,
s köszönök néki, nem azért mintha félnék,
a világ Urával békében mért ne élnék ?

Szent igaz, elszálltak az ifjú évek
és nem maradt belőlük semmi más
egy megfakult mosoly, egy villanás,
szikrányi fény, s a kihúnyt csillagok
alatt utamon tovább ballagok.
Hová ? — oda ahová sokan vándoroltak
sok évezred alatt,
ők is megmászta a sötét falat
s hogy rájuk nyílt az örvényes torok,
fáraók, cézárok, gladiátorok,
költők, hadvezérek és istenek,
— hogy rájuk nyílt az örvényes torok —
ők is csak porladó Nulla Károlyok.

Pór, polgár vagy arisztokrata,
— egy hely van ahol mindez egyre megy —
mert csak a Halál demokrata.

Hogy eltemettem ifjúságomat,
én nem szégyeltem nullaságomat.
Az egyes alig több a semminél
és mégis a sok sok kis semminél
A drága, a hön imádott bankjegyen
fontos hogy minél több nulla legyen
mert értéket a sok sok nulla ad,
nu'la nélkül csak egyes szám marad,
értéke nincs, így hát hatalma sincs.
A nulla kell, a nulla drága kincs.
A sok sok nullán épül a világ,
s mint katedrális melynek ormain
ezüstös fátyolt sző a holdvilág

de a mélyben a tartó-oszlopok
időmarta palinája alatt,
sok-sok téglá tartja a nagy falat
homályban, némán, ismeretlenül.

Ha századok terhétől összedől
egy régi, büszke, tornyos épület,
baglyok repülnek és a rémület
veri fel az omladékokat,
csak akkor látszik, hogy a fal alatt,
a téglák piros vére felfakadt,
és lehanyatlott a büszke orom,
mert a tartókő már csak csupa rom.
Rom lesz a csúcs s a varjú károg ott,
hol megtörnek a Nullakárolyok.

A nulla kell, a nulla drága kincs,
kezdeté nincs és soha vége nincs,
legyen arab, magyar, avagy török,
a nulla sorsa végtelen örök.
A föld húzába ők törnek ekét,
építnek várost, tornyot, palotát,
ők népesítik be a földtekét.
Megújulnak mint tavasszal az ág,
nullákon s hullákon áll a világ.

S hogy szüntelen dolgoztam mint a gép?
Mit tehet mást mint forog a kerék?
Megalajozzák s ő csak forog, forog,
erre valók a Nulla Károlyok.
A diktátor diktál s a hadvezér
hadat vezérel, s rangot kap ezért.
Mi hajtottuk a sok-sok kereket,
és felneveltünk öt-hat gyereket.

Egy villanás alatt szavak s a képek
agyának izzó, forró rejtekén,
kábi'ó halálos táncot jártak
és ő egyedül állt a földtekén.
A kezét védőn maga elé tartá,
mert rádübörgött nyolc erős ütés,
az íróasztal ma hiába várja
s a percmutató éles mint a kés.
A toronyóra csodálkozva bámult,
és egy szemével merőn nézte őt,
ki látott nyolckor még az uccán állni
egy sokgyerekes bankcégvezetőt?

Szédülten, kábán, furcsa révületben
nézett körül az őszi fény alatt
az ég kék volt s az okkersárga házak
mögött tán szenvedélyek, furcsa lázak
égtek míg ő itt százszor elhaladt.

Szomjas torokkal, merevedő lábbal
az őszi parkba tartott, hol talán
a régi lánynak nevét megtalálja
egy elvénült fa kínzott derekán,
A régi lány ma is mellette ballag
és filiszternek csúfolják csak őt
száz habtestű kacér asszonyvirágért
nem adja ezt a fáradt hangu nőt.
Pihentető, lágy, áldott anyatestén
gyönyört szedett és enyhülést talált,
s jó lenne még az ő karjában fekvé
fogadni majd az eljövő halált.
Mit tudják azt a fölényes csapongók
a mindig éhes asszonykeresők,
a Casanovák és a Donjuánok,
mily édes öröm takarta be őt

míg az egy asszony karjaiban égett,
Az égben adják a hű feleséget.

S a gyerekek,
oh mennyi izgalom,
és mennyi félsz, öröm és reszketés.
A Jancsi oly későn kezdett beszélni
s maholnap ügyvéd — nagy befektetés.
Szegény Jolánka, — nem lesz hozománya
de drága gyermek, csupa fény, derű,
oly eleven és mégis ott lebeg rajt'
valami tiszta, lágy, álomszerű.
Akár az anyja volt — de már a Jóska
reá hasonlít, — korrekt és kemény.
Orvosnak készül, jó centercsatár
és bizakodó kedv ül a kék szemén.
Hányszor virrasztott felettük késő éjjel
ha lázasan hörgött a kis torok,
és dédelgető szülői szeretetben
nőttek fel a kis Nulla Károlyok.
Felszegett fejjel meredt egy fára
s megrázta erős, deres üstökét:
— Nem igaz, hogy én hiába éltem,
mert nem kutattam fel a földtekét
és nem volt időm ó könyveket bújni
és régi kövek csipkés nyomait,
az életért harcoltam és e harcban
éreztem az ellenfél fogait.
Kicsiny körben tapodtam mint az állat
de kicsinyben is megvan az arány,
az Universum minden titka fénye
egy vízcseppben is elfér, és talán
többet lát az, akit nem vakít
multak, jövődők, káprázatos csodája
s egy őszi parkban állva megcsodálja
bíbor levelek vérző színeit.

Hajadonfőtt, meztelen szívvel itt,
vallom s ez tanulság, nem: védelem
nem volt egyhangú, szürke életem...
A négy fal tudom mindig elfödött,
de színek égnek a szürke szín mögött.
Nem voltam mártír, próféta, sem zseni,
apám nem tudott illet nemzeni,
de ez nem bűn, hisz' mást Ádám se tett
csupán a tiltott almából evett.

Mi vagyunk többen s mostan cáfolok,
akad tán egy-két ember, ki megért,
a kivételek vannak a tömegért
s akit a sorsa kivételnek rendelt,
ne vesse meg a szürke átlag embert,
mert bárha massa, formátlan és silány,
tegyétek jobb kerétbe és talán
megváltozik az ember harca is,
megváltozik a földnek arca is.
De rom lesz a csúcs s a varjú károg ott,
hol megtörnek a Nulla Károlyok.

Arad, 1938.

Az anyák könnye hull . . .

A falukban csak kongott a harang,
régi rokolyák feketére festve,
pereg az orsó és nyúlik a szál,
a pisle mécsnél gyászszerű az este,
Nem hallatszik jaj, — szívbe fúl,
de könny pereg és egyre hull
az anyák könnye hull.

2.

Iskolában a nagy táblához állt,
hogy i-betűt írjon a gyerekeknek,
de elfeledte, hogy mit is akart,
csak nézte, hogy a gyermekek nevetnek.
Nem hallatszik jaj, szívbe fúl,
de könny pereg és egyre hull,
az anyák könnye hull.

3.

Spenótot árult kint a piacon,
a téli szélről dermedt keze, lába,
s amig mérte a dérhullott parajt,
magánosan sírt a vásár zajába,
Nem hallatszik jaj, — szívbe fúl,
de könny pereg és egyre hull,
az anyák könnye hull . . .

4.

A szövőgép fölé hajolva ült,
görnyedt a háta és meggörnyedt a váll,
ügyel, figyel, hogy hibát ne ejtsen,
de szeme előtt mind összefut a szál.

Nem hallatszik jaj, szívbe fúl,
de könny pereg és egyre húll,
az anyák könnye húll . . .

5.

Egy élten át más szennyesét mosta,
szappanos lúgtól ráncos lett a bőre,
nem zúgolódott, egy fiat nevelt
s azt hitte, lesz támasza a jövőre.
Nem hallatszik jaj, szívbe fúl,
de könny pereg és egyre húll,
az anyák könnye húll . . .

— — — — —

Őrült agyagnak láza dúlta földünk,
s a békebontó tűz csóváinál
meggyullaát világunk régi váza
s kelet, nyugat, már tűzben, vérben áll.
Tömött sorban, mint élő barrikád,
millió asszony, tört szívű anyák,
váljon valóra végre a csoda
s zúgjuk: fiúnkat nem adjuk oda
értelmetlen és véres áldozatnak
soha, soha, soha . . .

Ez a kis élet . . .

*Ez a kis élet, mely megmaradt nekünk,
míg jobbaink a véres sárba fúltak,
ez a kis élet nem a mi életünk.*

*Úgy bánj vele, úgy oszd be, úgy vigyázz rá,
mintha árvák s özvegyek pénze lenne,
lopott jószág, mi pazarlásba menne.*

*Nincs már jogod elfecsérlni a percet,
mert örökség ez, amit reád hagyott
egy testvér, aki megfúlt vagy megfagyott.*

*Kinek kezét a Halál görcsbe húzta,
a tollat is helyette vedd kezédbe
és napjait sűrítsd az életedbe.*

*Akinek torkán ottrekedt a szó,
azok helyett szóljon a szád, ha szól.*

*Kik örültek vón látva a csodát,
amit csodálsz, azt helyettük csodáld.*

*Átvetted terhük, bárha súlya nyom,
nagy felelősség nyugszik válladon.*

*Ezrekkel osszad kicsiny életedet,
halott szemek figyelik léptedet . . .*

Cserép ül szép két zöld szemén,
a párnája csak föld, kemény,
és nagy szíve, a drága, jó,
üszkös már, mint a hullt dió.
A szája, óh a szája már
fekete, mint az őszi sár,
nevem nem ejti soha már,
beomlott, mint egy régi vár.

Kihamvadt gyenge teste óh,
hideg és sápadt, mint a hó,
megszentelt drága csarnokát:
moha lepi a homlokát.
Két lába, mely annyit loholt,
érettünk annyi útja volt,
a pihenésnek tán örül,
hányszor járt vaj' a föld körül?

A két keze, a kékeres,
nem símogat már, nem keres,
és hosszú levelet sem ír,
bilincsbe verte már a sír.
Sokat küzdött, keveset élt,
s mindig valami jót remélt.
Imaköppeny a vállain,
s én itt virrasztok álmain.

Álmomban kis húgomat sirattam...

Álmomban kis húgomat sirattam.
Szép zsenge asszonyága pár hetes,
szeme mély zöldvizű tavak tükre,
dereka karcsu, melle gyermekes.

Az esthajnalos tündérszerelemből,
— óh ki hallott még ilyen rút mesét —
fantomok hurcolták az alvilágba,
hol körülveszi a nyirkos setét.

Húgom, húgocskám, gyöngye kis virágom,
zöld vizek partján, napsütésbe' rég,
emlékszel? — találgattuk a jövőndőt.

— — — — —
Húgom, húgocskám! — élsz-e, élsz-e még?

1944. június

A ház ura

Kinyitja reggel két csillagszemét,
arcán az álmok szép rózsapirja
és csattog, mint a dalos kis madár,
enni kér, ahogy a torka birja.

A szája apró rubint kapuját
tátogva nyitja, mint egy éhes fecske
s úgy mosolyog, amikor jóllakott
s rubintkapun eltűnt a tejecske.

A fürdő, óh, az tündéri játék,
ujjong és vizet pacskol a csacska,
üde bőrén csöpp gyöngyök peregnek,
boldog, mint egy rózsaszín halacska.

Két kövér kis láb eztán útra kél,
körútját kezdi, az itt az illem,
(a feje búbján aranyszín füsttel),
de egykettőre ülepre billen.

Feltápászkodik nagy sóhajlással,
de észreveszi, hogy furcsát látott
két lába között lelógó fejjel,
másképen látni e csúf világot.

Nézi, csak nézi, fejét forgatja,
nézi és nem tud véle betelni,
aztán megpróbál lábközt a fejjel
e furcsa világba menetelni.

Egyet lép, kettőt, s aranyzín dinnye
gurul, — de sír is, könnyei hullnak,
hamar a csörgőt, hamar a lapdát,
tömjént és mirrhát, síró nagy úrnak.

Derül és könnyén mosoly ragyog már,
ujjongva repdes két keze szirma.
Edénykét hoznak, boldogan ül rá
s elmerül, mintha verseket írna.

Aztán csak bólint, bólogat egyre,
nefelejts szemén édes a szender.
Aludj, csak aludj, hisz addig boldog,
mig apró trónján ül a kis ember.

A profit istenét így szolgálod te is
céda leánysereg, mely ott bolyongsz a parton,
Szurony és Rend vigyáz s a bálvány egyre fal,
oltára füstölög ma minden uccasarkon.

Nagyvárad, 1932.

Békebeli pasztellek...

Szántó Györgynek ajánlom

Reggel

Hahó, már ébred a hegyek mögött.
Lerugta bíbor paplanát,
szétragyog szent mosolya a tájon,
a kékes baldachinon át.
Hahó, már nyújtózkodnak a kertek,
fény foltozza a barna ereszt,
még szunyókál egyet a város,
csillog a napban a templom-kereszt.

Dél

A földeken barna szűzek kapálnak,
rött pipacs szirma lángol eléd,
a városban éppen sziréna jajgat,
ételhordót visz egy kis cseléd.
Népkonyhához gyűl a nyűtt sereg,
a rongyon át kivillan gyenge bőrük,
éhes gyerekek rínak s az anyák
a kiscsuprot elrántják már előlük,
mert éhes száj maradt még otthon is,
és oly kevés a forró, gyenge lőre,
munkában vénhedt keszeg koldusok
nyomakodnak a tömegben előre.
Az üzletekben árnyékos homály,
a segéd úr bent ásít egy nagyot,
a korzón piros napernyő virít,
szép asszony mustrál egy kis hadnagyot.

Az uccákat gyerekraj önti el,
a liget felé tart egy éltes úr,
bokor tövén szemérmesen egy pakkból
egy kis szalonnát bicskaélre szúr.
Lám, csakhamar társa akad a jóban,
egy másik úr kenyérrel érkezik.
Csodálkozó fecskék hordják a hírt,
hogy két nyugdíjas épp bankettezik.

Este

Ébred a pincér és az uccalány.
A kis inas redőnyt húz és örül.
Álmos tehenek ballagnak haza,
tejszag leng lomha testeik körül.
Messze aludni térnek a csibék,
a réteken friss fuvalom fut át,
a béres sercintve köp egy nagyot,
aztán megtörli izzadt homlokát.
A város ontja tarka díseit,
üvöltő fények transzparensé ég,
éledni kezd az éhbéres sereg —
kis ruzst tesz arcára a lányka még,
aztán dobogó szívvel elsiet,
hol legjobban zsibong a nagy Körút;
kell a házbér, a cipőtálpa rongyos,
el ne késse az esti randevut.

A gyáros szól s a zöld asztalra csap:
„Micsoda renyhe, lusta csőcselék,
tán én fizessem, ha a szíjj szakadt
s túlóra kell, mert eltört a kerék!”

Rikkancs üvölt, autó klaxonja bűg,
fénybetűk szárnyán száll a híradás:
„Négy bank bukott, dülnek a kartellek,
Spanyolországban újra lázadás.”

A bankvezérnek ifjú hitvese
kínban feszeng, ideges, szólni nem mer,
aggódó, mély gond gyötri bús szívét:
bridzs-partihoz hiányzik még egy ember.

Éjtel

Macskák osonnak fönn a háztetőn
s a két szemük két izzófényű folt.
Szerelmet rejteget a méla éj,
ezüstpudert szitál a sanda hold.
Ligetek mélyén nászágy lesz a fű,
selyemlepel a zizzenő avar,
boszorkányüstjén míg a nyári éj
piros vérből piros mámort kavar.
Derék feszül és pattan a pruszlik,
karmol a lány a csókos csatán,
mint frigy-áldó kéz, rájuk borúl
egy susogó lombu vén platán.

A hídról valaki a mélybe hull,
csobban a víz, ki sem figyel a neszre,
a hidak alján bús sereg tanyázik,
ki ide jött, annak reménye veszve.
Az égen egy hulló csillag fut át,
a várós olvadt hold fényében ázik,
kenyérről álmodnak az éhesek
s társához bújik híd alatt, ki fázik.
A hársfák mákony-illatát a szél
libbenti, mint tépett fátyolt a tájon,
a nyomor fölött virraszt valaki
s a két szemét lehunyja, hogy ne fájjon.

Vonatfűttyöt nyújtóztat ki a távol
s a csend mögött derengő pislá fények,
tücsök cirpel az elsárgult fűvön
s a csók nesze egy méla titkos ének.

Anyák méhében új élet fogan,
nemzedék, melyre sorsok titka vár,
talán megváltó hőroszok hada,
vagy csak néhány apátlan proletár . . .

Nagyvárad, 1932.

Riad, sikolt . . .

Riad, sikolt a gyermek,
(gyilkos fény gyúl az égen)
„Óh szóljál, hogy ne bántson,”
kórus üvölt az éjben.

Sziréna bújja hosszan,
mint ős idők vadonja
mélyén a furcsa szörnyek:
„Óh, rejtezz a vadonba.”

„Fuss, vissza ne tekintsél,
hogy házad áll-e, ég-e,
mert kővé válsz, mint egykor
Lóth ifjú felesége.”

Sír és remeg a gyermek,
gyenge kis teste reszket,
s az éj fekete vásznán
kigyúlnak rőt arannyal
a bíbor arabeszek.

Párisba ment egy kis erdélyi lány,
szőke és álmatag, talány.
Csak háztetőt és kéményerdőt látott,
ha kihajolt a mansard ablakán.
Hajnalban kelt, (takarított egy boltban)
majd gyalog a kórházba baktatott,
korgó gyomorral végül beült egy padba,
(csonttant és szövetlant hallgatott.)

Éjjel tanult, feketekávéfőzőt,
s mikor elöntötte szívét a bánat,
sajgó tagokkal, tépett idegekkel
megstoppolt egy harisnyát magának.
Hogy lefeküdt, a tátongó sötétben
még elképzelt egy drága alakot,
egy ismeretlent, ki a szomszéd szobában
a vékony rabitzfalon túl lakott.

Reggelre tört ólomtagokkal ébredt,
a mensán délben ebéd nem jutott,
lázaggyal kollokviumra készült,
este egy tanítványához futott.
Éjjel figyelt Páris ezer zajára,
az agya zúgott, mint egy rossz malom,
a maitre d'hotel a házbért követelte,
(egy forró csók izzott át a falon.)

Lent valahol Páris csodái égtek,
miket dicsőít annyi vers, zene,
Páris fényétől vöröslött az égbolt
miként ha földi vértől vérzene.
Elveszette, apró sovány tagokkal,
izzó szemekkel, éhesen, sután,
ott gubbasztott a mansard ablakában
és sóvárgott egy tiszta fény után.

Hetekig várt, de nem jött pénz a póstán,
vad kéz tépázott agyán, idegén,
s a vizsgán, hol felelni kellett volna,
egy könnyű sanzont énekelt szegény.
Két szép szemének tiszta kékje
oly zavaros lett, mint a tó,
ha vizét örvény felkavarja.
Óh, nincsen ahoz fogható.

Ha romba dőlnek márványpaloták,
ha villámsujtott fenyő törzse hull,
nem mérhető a riadt szemsugárhoz,
melyben a téboly vészes fénye gyúl.
Miként ha Isten titkos műhelyében
világító két ablak lenne,
látását szörnyű elviselni.
Világok dülnek össze benne.

1930.

Éjszaka az óvőhelyen . . .

A falon barna árnyak, rőt fénnel ég a mécs,
emberek bújnak össze, mint nyáj, ha jő a vész.
Az anyák arca sárga, az apák arca nyúlt,
a gyermek szeme tágul, a Rém melléjük ült.
Kint dübörgés az éjben, a föld reszketve dőng.
tűzhalál hull a földre, száz otthont romba dönt.
Remeg a pince földje, ugat az ágyú cső,
dörrenve robban szerte, ropog a tűzeső.

Recsegve roppan, döngve koppan, mint jég ha hull
a szívek dobogása nehéz sóhajba fúl,
az ásók sorban állnak a pince szegletén,
az acél hideg élén, mint vér csillog a fény.
A vad éjféli tánc ím újra nekilendül,
gyilkos darazsak zúgnak, a pince földje dőndül.
Van, ki szisszenve görnyed, van, ki imát darál,
nyirkos szárnyával köztük, átlebben a Halál.

Arad, 1944, nov. 15.

Anyák dala . . .

Anyák, anyák,
kicsinyeinknek emberibb hazát,
hazát építsünk,
védjük őt,
gyengéd palántánk
fényre nőtt.
Szomjas és tiszta, mint a mag,
ha rácsorog a nyári nap.

Anyák, anyák,
kicsinyeinknek hazát, hazát
építsünk.
Ne lássson kívájt, sötét szemgödröt,
halált,
sem börtönöknek vérfoltos falát,
rúttól, iszonytól védjük őt,
mert halljátok az anyák ítéletét :
Nem a mérhetetlen temetők.
sem gázkamrákban fuldokló tusák
számára szültük virágzó életét.

Az anyatej é teli őt,
de a Szabadság éltetőbb
ha lesed majd első szavát,
az ember emberibb jogát
gügyögje el a csöppnyi száj,
mert élte egyformán fogant,
ringassa bár másszínű öl,
másnyelvű dal, más síkú táj.

Ki gyűlölet-szikrát csihol,
gyermekünk életére tör.
legyen fegyver körmünk s fogunk,
legyen védő kezünkbe tör.
Jaj lesz, ezerszer jaj nekik,
ha a vihar szelét vetik.
Ahogy tigris védi fiát,
úgy tépjük szét a banditát.

Ki gyűlöletre maszlagol,
mérgezi a forrás vizét,
öldöklő méhely, rút iszony
fertőző magját hinti szét.
Óh, nincsen náluk kegyelem
és nincsen náluk irgalom,
s úgy hullana el szép fiad,
mint vágóhídon a barom.

Dús füvű szabad réteken
mint táncos fehér barikák,
kicsinyeink csak nőjjenek.
Legyen a tes'ünk harrikád
és védjük őt és óvjuk őt,
kezünkbe tör — mig érezzük.
mert vajudó kínok éjjelén
mi szenvedünk, mi vérezzük.

Mi virrasztunk a rémkísértett éjben
s dalolunk halkán altató danát,
ha gonosz lázak fűtik gyenge testét,
könnyünkkel hűtjük forró homlokát,
Halállal, rémmel szembeszállunk érte,
miatta vívunk ezeregy csatát.

s ha ifjúságunkat cserébe kérte.
mindent, mindent odaadunk érte.
csak megvédhessük az ember fiát.

Anyák, anyák.

Mi könnyezünk, mi vérezünk,
mi szenvedünk, mi érezünk,
mi altatunk, mi ringatunk,
mi éltetünk, mi ápolunk,
jövők elé mi állítunk
új embercsodát.

Anyák, anyák,

kicsinyeinknek emberibb hazát,
hazát építsünk.

Védjük őt,

gyengéd palántánk

fényre nőtt,

szomjas és tiszta, mint a mag.

ha rácsorog a nyári nap.

Augusztus 23.

A sötétségből kibuktam a fénybe,
káprázó szemem pislog, könnyezik,
még nem látok, úgy elszoktam a napvilágtól.

Füleim szomjasan isszák az új hangokat,
mi ez? Sóhajok, de nem a reménytelenség,
a mélybe rejtett kínok fellörő hangjait hallom,
a megkönnyebbülés, a felszabadulás lelkendezik
[köröttem.

Hátam még görnyedt és sebes a terhektől,
tagjaimba még bizsereg a gúzs szorítása,
de mégis, — . . . gerincemet nem nyomja már
[mázsányi ballaszt

Próbálom nyújtani, nyúlik, egyenesedik, magasodik,
csontjaim ropognak . . . Hát igaz?
a terheket egy láthatatlan kéz leszedte rólam? . . .
Kezeimmel tapogatózom,
ujjaim nyirkos börtönfalakhoz szoktak,
mert börtön volt körülöttünk a milliós város is.

Ime, . . . ujjaim között átfúj a szellő,
szárítja és cirógatja ujjaim hegyét.

Mi ez? Testvéreim, szóljatok,
legyetek irgalommal irántam,
rázzatok meg, hogy tudjam, nem álmodom.

Mint vihar a fát, úgy tép, úgy ráz a zokogás,
elfolyik idegeimen, mint tisztító folyam,
kioldódnak, kiolvadnak a görcsök,
a rettenet fojtogató szorítása
elengedi fájó torkomat.

Még nem tudok ujjongani, csak zokogni,
úgy elszoklam az örömtől sok év alatt.
Gondolataim, mint felzavart madárraj,
kapkodó, tétova röpködéssel keringenek.

Testvéreim, hát igaz?
Mi elnyomottak, mi proletárok, dolgozók,
bármilyen nemzet fiai,
Embernek vagyunk mi is?
Újjászült minket a nagy, a csodálatos Lehellet?

A siralomház ajtaja felnyílt,
és átsüvöltött rajta az orkán szele.
Micsoda szél!!! Érzitek a tisztító vihar ízét?
a nedves föld, a termő fák, a csírázó magok szagát,
a villamossággal telített levegő bizsergető érintését?

Testvéreim, hát igaz?
Felemelhetjük fejünket és nézhetjük mi is
a napot, a holdat, a csillagokat?
Mi is megfürödhethünk a folyók vizében?
Kiléphetünk a szűk sikátorokból népes utakra?
Mi is leülhetünk a zöld padokra a hársak alatt?

Óh testvéreim, milyen csodálatos, milyen felemelő,
milyen új érzés, — — — már el is feledtük, pedig
[egykor
embernek szült minket is az anyánk . . .

Gyerekek, gyerekek, kacagjatok...

Gyermekek, varázsfuvolával hívlak benneteket,
 Jertek elő az odúkból, pincék penészes falai közül,
 hozzátok gyenge, sápadt testeteket,
 halovány, nagyszemű arcotok csodálkozzon fel a
 [napra,

mint az árnyékban nőtt fényéhes virág.

A ti napotok a mai nap, a ti új világotok teremté-
 [sének napja.

Keressetek piros bogyókat, szedjete a mezőn rőlt
 [pipacsot,

díszítsétek fel szőke és barna fejeteiket,
 ti mosolytalanul ébredt kicsi lelkek.
 gyerekek, gyerekek, kacagjatok.

Jön, közeleg hófehér meseparipákon
 az új tavasz, a ti tavaszotok.

Aranycsengős barikák táncolnak előtte,
 kis piros lüktető szívek harangoznak
 ünnepi örömet.

Gyerekek, gyerekek, kik csak keserű panaszt
 és visszafojtott kínok
 nyögését hallottátok,
 gyerekek, gyerekek, kacagjatok.

Közeledik felétek a bilincsoldó, enyhetadó,
 kiről csak suttogó mesék szava szólt,
 közeledik felétek a Szabadság.

Jószagú iskolaudvar, friss füzetek,
ezer csodás ábrájú könyvekben az élet,
a természet, a tudás.

Nagy rozsdás zárok csikorognak,
sarkig tárulnak előttetek a kapuk.
A szellem mérhetetlen birodalma
csodálatos utait teríti rongyos cipőjű
kis lábatok elé.
Gyerekek, gyerekek, kacagjatok.

Tietek lesz minden játék,
aranyló nyári délutánok a fűben,
szökellő karikák, repülő lapda,
halvány akácméz és vajaskenyér.
Csobogó hullámú fürdők,
gyógyítva becéző napfény,
hőfödte hegyek és termő völgyeik.
Tiétek lesz minden szépség a földön,
gyerekek, gyerekek, kacagjatok.

Hallga, figyeljetek . . .

Hallga, figyeljetek, még tankok dübörögnek,
 diadalmas nagy hadseregek menetelnek
 Európa országutein át.
 Lovak patája csattog, trénszekerek nyikorognak,
 autómotorok zúgnak, klaxonok bőgnek,
 fejünk felett ezüsttesű gépmadarak húznak el,
 messziről dördül is ágyúk bömbölő öblös torka,
 de már a közeledő győzelem ritmusa diktál
 s e zúgó hangorkánból kihallom,
 túl gépfegyverkattogáson, bomba robbanáson át
 halk, közeledő sóvárgott lépteit,
 a legszebbet, — a Békeszimfóniát.

Bánat öröl . . .

Bánat öröl lassan, mint rossz malom,
csak percekre csittul a fájdalom.
A réten dér, szendergő téli táj,
s ott áll a ház, az otthon, ami fáj.
Üres, hideg és halott, mint a sír,
tört ablakon a téli szél besír.
Az udvaron a múltak romja sok,
nem él ott semmi, csak a ciprusok.

A fészek, mely meleg volt, éltető,
kihűlt, maholnap omlik a tető.
A tűzhely lángját pribék dúlta szét,
mi megmaradt, patkányhad vitte szét.
Lóg a kapu, mint megrokkant ideg,
kihunytt a fény. — Anyám szíve hideg,
halott, miként a dermedt téli táj.
Varjú károg a ház felett, — be fáj.

II.

Bánat öröl lassan, mint rossz malom,
látod a multat, hófehér falon
ellebbenő és játszi árnyakat.
Egy villanás és öltesz szárnyakat,
átalosonsz időn és téreken,
már otthon vagy a régi réteken.
Már érzed a számócák jószagát,
a bazsarózsáé kelleti magát.
A levegő oly édesen tapad,
üdít, mint forrás, mely hegyből fakad.

A kamasz szél meg friss, mint a tavasz,
a Kálvária-hegyről rád havaz
fehér szirmot s rád csavarja szoknyád,
mint egy szelíd és fehér lobogót,
cibálja szöghajad a lobogót,
forralja véred, hevít, ostoroz
arany ostorral száz virágos ág.
már érett piros szamóca a szád,
óh egyetlen édes, tovatűnő,
óh szerelmes, ragyogó ifjúság.

* * *

Bánat öröl lassan, mint rossz malom,
merengsz és nincs számodra száanalom.
Látsz egy töneget, mely már nincs, letűnt
oly mélyre, mint egy kincsterhelt hajó.
Szíved ez eltűnt tömegből való,
számoltat mindent, tudja ami volt,
vája a bűnös bűnért, hogy fizet
s mintha nyomnák a rejtentő vizek,
ájul és fonnyad, fuldoklik, sikolt.

* * *

Bánat öröl lassan, mint rossz malom,
már dér fehérlik a hegyoldalon.
Ilyenkor száz és száz vidám gyerek
ment iskolába, — apró emberek,
reátok már gondolni sem merek,
szemetek fénylő, arcotok nevet
s eltűnt veletek mind a szép, a jó.
Imakönyves, nagyszemű kisleány,
elsülyedt mind a kincsterhes hajó.

Keleten fényes, rózsaszínű ég.
a nap a Kőrös zöld vizében ég.
Mindent sugárzó arany fénye mos,
elcsilingel egy sárga villamos.
Tejszín ködökben gőzölgő orom,
lándzsát szegez az égnek a torony.
Az ablakokra rózsaszín fény csorog
pasztdíszletek között az élet.
egy tébolyult grandginyolra éled:
s mint forgószínpad, lassan elforog.

Drágakövek színében gyúlt tüzek.
szép asszonyok és büszke dús szűzek.
Szemükben láttál éjfélt és eget,
az ucca tőlük villan és pezseg.
Arcuk eleven, fényes nyári tó,
ajkukon mosoly, édes, csábító.
Bébelt olvasták s mind, ki itten élt
új idők parancsát jobban érti,
mint sok nehéz s rontott agyú férfi,
ők ismerték az eszközt és a célt.

S a férfiak, óh micsoda fejek
forradalmárok és szelfmédmenek,
írók és festők, mind jövőbe néz,
látják a sorsot, hogy közelg a vész,
de nincs mit tenni, ököiben bár a kéz.
kit hívnak, megy, — csak ennyi az egész.
Versek szüetnek képek és szavak,
s a semmibe, óh hogy lendülnek át
e remek boltozatos koponyák.
A vers marad, s az ember elhalad.

* * *

S aki hazajött száz poklokon át,
tán megtalálja szétdúlt otthonát,
a falak közt egy boldog múlt mereng,
szerelmes hitves szava visszazeng.
Kisért a múlt és nincs reá vigasz,
a sarokban üres bölcső virraszt.
Otthontalan, ki bús tarlón arat
jövőben hinni miattuk lehet,
kínjuk nem szított bosszuló kezét,
s a dúvadak közt is ember maradt.

Az élet óh nem ismer gátakat,
sodor, sodor, sodor az áradat.
Mert lesz aratás és lesz majd szüret,
tettbe szökken a férfi lendület.
Nappal épít, alkot, munkálkodik,
éjjel tikkad, s asszonyról álmodik.
Egy szebb jövőt ígézetébe von,
új szerelmek, új nászok napja jön,
és amikorra fölszáradt a könny
óh nagy leszel még egykor Váradom.

Éjfélre jár . . .

Éjfélre jár, a kályha duruzsol,
s mint bús boszorkány, lelkeket idézek,
könyveket bújok, verseket igézek,
sebemen a költészet kuruzsol.

A fiaimmal.

A fiaimmal szeretnék játszani,
s valami sürget: írni, tenni kell,
rövid az idő, szaladnak a napok
és hamar menni kell,

A szívem . . .

Kopog a szívem csendesen,
amennyit kopog, annyit életem,
kopog, kopik, aprózza létem,
mint óra a percet, tik-tikba mér,
és sok sebéből szívárogo a vér.

Sudár alakja . . .

Sudár alakja harcias volt,
komor félelmes fegyvere,
de hogy közel ért, rám mosolygott
két derűs kék gyerekszeme,
Az uccán egy fiúcskát látott,
karjába vette, mint egy virágot
és nevetett.
Nem láttam ifjú arcot ily boldogot,
szívén és homlokán
a csillag csillogott.

Acélember.

Acélember lesz a Holnap fia,
és fiúnk is, ha nagyra nőtt,
a Szabadság jobban élte az ifjút,
mint anyatej a csecsemőt.

Hogy kezdődött ? . . .

Úgy kezdődött, hogy a direktor úr,
névnapján sok halat evett.

A kelleténél többet is ivott,
mig ünnepellék a Sándor nevet,
(mert, hogy ez volt a neve nékije.)

Másnap aztán katzenjammerje volt
s hogy a titkár úr olyan víg legény,
reászólott a direktor úr :

„Mit terpeszkedik itten oly henyén ?
talán bizony kaszinó van itt ?

Csinálok én rendet, az Istenit.

Mivel piszmog, mi ez az irka-firka ?

Na, mit hápog, mit bámul, mint a birka ?”

És délután — dühösen, annyi szent, —

a titkár úr ruhát próbálni ment,
a kis szabó hajlongott, mint a nád,
a ruha jó volt, nem érhette vád.

A titkár úr szólt: (mérges volt nagyon)
ezt a rongyot én a nyakán hagyom,
ez a vacak magának egy ruha ?

Bő, mint egy rékli és a fazon puha.

A két ujját egész kurtára nyírta,
na, mit hápog, mit bámul mint a birka ?

Kalapját vette s nyomban távozott.

A kis szabó bután bámult szegény,
egyet-kettőt vakart kopasz fején

s mint ki vigaszt e titkos jóba lel,
két foga közt egy szitkot szívott el.
Hogy a segéd, a görbe hátú Max,
akit minden szerencse elhagyott,
fonnyadt arcát az öltések felé emelte,
hogy sóhajtson egy nagyot,
dühödten és ordítva, hogy megértse,
reácsapott a gazda, mint a vércse:
„Ábrándozik, elveszté az eszt?
(a gombostűk repültek szerteszét.)
Szégyen, gyalázat, ilyen naplopás,
a csíkos nadrág szára felemás.
Az én türelmem napról napra fogy,
ha ez így megy, maga repülni fog.”
S hogy Max szegény könnyét lelkébe sírta,
a gazda szólt: „Mit bámúl, mint a birka?”

Este Max otthon vacsorához ült
s azt mondta, kozmás a pergelt leves,
feleségét, amért elébe tette
elpáholta, bárha nagyon szerette.
Mig gyötrött testével az ágyra dült
az asszony s búját mély álomba sírta,
sápadt arcát, mint beteg gyermekét
megsimítá a lámpa sárga fénye,
Max eltűnődött csendesen:
Óh, soha nem oda ütünk, ahova ütni
kéne

„Az ütés a karunkba van és lendül már
[az öklünk,
s bár jól tudjuk, hogy felfele kit kéne
[félrelöknünk,

lefele könnyebben lehet, így a gyengébbre
[hágunk.
mikor fogjuk felrugni már hamis, hazug
[világunk.

Igazság és fény kellene,
a fényre vágyik, aki él." —
Azután szépen lefeküdt, mert elfogyott a
[lámpabél.

Ráchel szíve . . .

Ráchel szíve sír bennem,
ősi bú, ősi kín,
csillagok hullása,
milliók múlása,
pergő idő palástja
elhúlt szép fiain.

Ráchel szíve sír bennem,
ősi dal, ősi fáj,
kopasz a fa ága,
lehullott virága,
amerre lálsz, síroktól
lett dombos már a táj.

Ráchel szíve sír bennem,
ős lelke van velem,
nem jelzi kő, se kép,
halott egy nemzedék.
A csillagos egekben
alszol-e, Istenem ?

Három portré

I.

Háromszor hullt . . .

Háromszor hullt a tetőről a mélybe,
cserepező, — minden bordája tört,
Tizenhárom gyerekét eltemette,
csak egy macskája dorombol mellette,
lába rongyokban, arca elgyötört.

Az unokája itt halt meg a nyáron,
tizenhatéves árúházi lány,
a benzinkútnál álldogált napestig
s az őszi szél átfútt a rongy ruhán.
Petroleumot nem kapott és haza
a ködös estén nem vitt egyebet,
mint üres kannát s nem is tudta szegény,
a halálba egy gyors útlevelet.

Ifjú arcáról lefagytak a rózsák
és sápadt ajkán megjelent a vér,
a szomszédoktól deszkát kért nagyapja,
legyen koporsó, ha aludni tér.
Mikor unokáját is eltemette,
csak számolgatta, — minden egyezik?
mint zsugori, aki gyűjti a kincsét,
szólott: „Ő volt a tizennegyedik.”

II.

Mint karcsu nipp . . .

F. Rózsinak

Mint karcsu nipp,
oly finom és kemény.
A nyakát egy picit
leszegve néz.
A szeme oly világos,
éles, tiszta,
a haja selymes, szőke,
mint a méz.

Gyöngéd kis asszonytestét,
hősök lelke fűtik,
az akarata nem törik,
acél.
Börtönpincék lépcsőin
járt a lába,
és durva öklök sujtó záporába
hallgatott daccal
s tudta, mi a cél.

A börtöncella szürke, vak,
homályán
zúzott testén az álom
nem fogott.
Nytott szemmel
véres falakra bámúlt,
s milliók jobb sorsáról
álmodott.

Szorgos keze kicsiny,
mint gyermeké.
és minden ize
hangyaként segít,
miként a Párkák,
fonja, szövö egyre
egy szebb jövő
fehérlő vásznait.

*Egy deszkaszál akadt-e két
karodnak . . .*

Egy deszkaszál akadt-e két karodnak,
mely sodorva a part felé vigyen,
átjutottál-e bús nővér a vészen,
vagy már a vágyott örök pihenésben
ringatódzik lelked a nagy vízen ?

Óh, gyémánttorku csattogó dalos Te,
felhőkbe szálló, bűgő vadmadár,
tilkok tüze sötét csillagszemedben,
töviskoronás szép barna fejedben
mártir-asszonyok glóriája már.

Virrasztottál borzalmak éjszakáin,
a hajnalt óh ki tudtad várni még,
kibirta e törékeny gyenge tested,
hogy a világ s ragyogó Budapested
bérgyilkosok gyújtó kezétől ég ?

Virrasztottál borzalmak éjszakáin
s hallottad éhenhalók kórusát,
míg őrjöngő halálos táncot jártak,
kik kövel, sárral százszor megdobáltak,
túlélted-e a szörnyű nagy tusát ?

Nővérem, óh, egy húr zenéje lelkünk,
becsületes barát kevés akadt,
lihegő torku farkasok követtek,
letiprásunkra mindent elkövettek
s daloló szánkra szennyes kéz tapadt.

Hármas teher sebzi, kínozza vállunk,
és nem kerültük, mindent vállalunk.
A szárnyunkat nem kell rövidre nyírni,
nem akarunk csak írni, írni, írni,
költők, asszonyok és anyák vagyunk.

A hegyek ormán új hajnal ragyog fel,
s kit torz idők tudtak csak nemzeni,
a Szörny lidérces képe elmerül már,
a gyötrött világ tiszta dalnokot vár.
Hol vagy nővérem, Várnai Zseni?

Sárga csillag ~ vörös csillag...

Sárga csillag, vörös csillag,
két világláj, kettős álom
ellen pólus, kettős lélek,
minden korban megtalálom.
Szolgaságra int az egyik:
„Rabszolga vagy, hitvány féreg,
a karámba bekerítve,
a bőrödbe mar az ostor,
homlokodon ég a bélyeg.”

„Úrrá teszen írott törvény
mind felett, ki földem lakja,
én írom a törvényt itten
s megjelöllek bűnöm bakja.
Sárga csillagot szívedre,
késem nyakadra teszem,
s mit verejtékkal szereztél,
mert a vérem sokkal kékebb,
ha úgy tetszik, elveszem.”

Vörös csillag — rab reménye,
úgy szikrázik keleten,
mint bús földi létünk kincse,
szabadság és szerelem.
Azt jelenti ez a csillag:
„Embernek szült az anyád,
jogod hozzá élni, tenni,
árnyékból napfényre menni,
ember-voltod ne alázd.”

Rabszolga, ha zsarnok ellen
s járma ellen lázadott,
vörös csillag fénye villant
s elsuhtak századok.
Kit az önkény sárba tiprott,
s önös érdek ökle tört,
kit fajtája, színe, vére,
hite miatt entestvére,
kegyes embertársa ölt,

ha a fagyott rögre roskadt,
vagy saját vérébe fúlt,
tört szemébe távol csillag,
vörös csillag fénye hullt.
Ez vigasztalt s melegített.
küldte lágy sugárait,
idők ősi kezdetétől,
mióta a földi ember
szabadságról álmodik.

Eső, ne mosd el a vérük nyomát...

Eső, ne mosd el a vérük nyomát,
Te szél, — ne fúdd be a lábuk nyomát.
Féreg, — ne rágd meg az izmaikat,
Moha, — ne lepd be a homlokukat,
Szellő, — te vidd szét a panaszukat.
Vihar, — csak sikoltsd a sikolyukat ...

2.

Vihar, — csak sikoltsd a sikolyukat,
Fergeteg, — zúgjad a vádjaikat.
Tűz heve, — izzadd a kínjaikat,
lángnyelvvel űzzed a gyilkosokat.
Tenger, — csak áradj, dagály te dagadj,
ember, — a gazokra fegyvert ragadj.

3.

Ember, — a gazokra fegyvert ragadj,
keményebb légy, mint a gránit magad!
Emlék, ne fakulj, — csak őrizzed őt,
a tűzre vetett síró csecsemőt.
Emlék, — ne fakulj. — gyalázat reánk,
ha elfeledjük, hogy pusztult Anyánk.

4.

Eső, — ne mosd el a vérük nyomát,
Te szél, — ne fúdd be a lábuk nyomát,
Féreg, — ne rágd meg az izmaikat,
Moha, — ne lepd be a homlokukat,
Szellő, — te vidd szét a panaszukat,
Átok, — te verjed a gyilkosokat!

Középkor Hunniában

Zala Bélának ajánlom.

Túlfűtötték a poklok táját,
kik nem sajnálák Isten fáját.
Most kicsapott pusztító tűzzel,
öklendtető, kénköves búzzel.
Diadalt ül a rút, a kórság,
a téboly és a sanda csúfság,
a kakastoll, gyilok s a korbács.
A fejsze sujt, repül a forgács,
hullnak a jó fák egyre rendre,
fajtalan vad gerjedelembe,
beteg mámorba hullt bitangok
gyalázzák az emberi rangot.

Túlfűtötték a poklok táját
s most eltátja rettentő száját,
füstölög, mint egy ős iromba
Moloch, s körötte vad iramba
szorgoskodnak ifjak és vének,
csattog a korbács, csendül az ének,
ártatlanok halálhörgésén
röhögnek a sintérlegények.

Púposok gyilkolják az épet,
ocsmányok gúnyolják a szépet
s akiket meg Isten se menthet,
röhögve hajszoják a szentet.
Gyűlik a konc, dagad a préda,
pezseg a bor, folyik a vér,
kínpadra vonják az esengőt
egyetlen rejtett aranyért.

Mocsarak medrűkből kicsapnak,
a halak szárazon maradnak,
torz virág nő a bitó fáján,
sakál s hiénák lakomáján.
Fekélyesek szűzekkel hálnak,
s mire kigyúl heve a nyárnak,
a kenyeret, a föld malaszlját,
bélpoklosok szennyel dagasztják.

Miazmás szél, hagymázás álom,
boszorkányszombat, a Tisza tájon
fekete éjben, fekete lények
az új vitézek, az új legények.
Felkenték őket vérrel és nyíllal,
ős mágiájú boszorkánysírral,
s most száguldoznak hatalmuk szárnyán,
köröttük vérszag, árulás, ármány.

Testük eladták, lelkük eladták,
hazát árulnak most az ebadták,
nyomukban hollók károgó rajjal,
mögöttük átok, vésszel és jajjal.
Jöttüket jelzik elcsukló hanggal,
előttük száll egy fekete angyal.
Amerre járnak, sápad az élet,
ami övék lett, az ördögé lett.

Sárgafolt, gettó, leköpött arcok,
be meggyaláztak méltatlan harcok,
messze hurcolták színed virágát.
hóhér tapodta virágod ágyát.
Meggyaláztattak, akik szerettek,
im enfiaid így csúffá tettek,
patkányok rágnak magtárid mélyén,
rom lett a tűzhely, rom lett a kémény.

Kincsed orozzák, kifosztják éked,
oly olcsó préda kenyered, néped,
zöld mezőidet sáskaraj rágja,
szép városidban füstöl a máglya,
legjobb fiaid hazátlan, messze
bolyonganak és nyugtot keresve
feléd fordulnak, Tiszapárt tája,
kevély urak és örült bitangok,
kínpadra hurcolt ártatlan lelkek
dúlt birodalma, bús Hunniája

Lesz ez még máskép a Tisza tájon,
ki sebet ütött, seb annak fájjon.
Sok ezer éves bűnök hinárját,
poshadt mocsarak mély vízi jármát
kiszikkasztja a Szabadság napja
s a mocsár helyén virul a róna,
arany kalással betüket róva,
betüt, mely lángol, s a földnek éke,
Szabadság, Kenyér és Béke, Béke

Akik láttuk az ítéletidőket...

Gréda Józsefnek

Akik láttuk az ítéletidőket,
mi már kacagni soha nem fogunk.
Kin átnyilalt egy borzadákos óra,
másként figyel a rosszra és a jóra.
Belécsikordul csontunk és fogunk, —
de kacagni már soha nem fogunk.

Kik egy szempár fölé hajolva láttuk,
hogy mögöttünk egy messzi pontra néz,
ijedt döbbenet fagyasztja tükrét,
s hogyan borul reája az öröklét,
tán belekábul szívünk és agyunk,
de örökre — bélyegzettek vagyunk.

Kik ágyunk mélyén reszkettünk éjjel
és álmunkban lidérc mutatta, mit
a józanságunk csak kételkedve hitt,
akinek torkán egyszer megakadt,
amit lenyelt, a keserű falat,
mert arra gondolt: vajjon ezalatt
mit szül a perc a messzi ég alatt?
Belécsikordul csontunk és fogunk,
de kacagni már soha nem fogunk.

A halódóra csak egyszer talált,
de aki él, az millió halált
halhat vergődő napjai során, —
mert vérnek ízét érzi majd borán

és kenyeren a telemek szagát.
Ki átéli az ítéletidőket,
az mindég halkra fogja majd szavát,
a fényben is vakok homályát sejt
s a nevetést örökre elfelejti.

Ki átéli az ítéletidőket,
gyermekszembe nem mer tekinteni,
fél emlékterhes léte szennye, mocskát
a kristályos lélekre hinteni.
Kin átnyillalt egy borzadásos óra,
másként figyel a hangra és a szóra,
embert ha lát, a ragadozót sejt
s a nevetést örökre elfelejti.

Várad, 1944. június

Tudom, hogy sírja tiszta gyom
s ott réved mostan a halott,
egyedül maradt Váradon.

Éjjel néha felriadok,
jeltelen sírját keresem,
amit nem őriz senkisé.

Nemcsak a sírja tiszta gyom,
burján növi a tereket,
óh szegény, szegény Váradom.

Döglegyek rajokban lepik,
leraknak millió petét,
mindent beszennyez a setét.

Házakból szennylé csorongál
— óh, hogy tündöklött egykoron —
szégyen takarja, mint korom.

Sebeit nem is rejti már,
varjú károg a romokon,
üres a park, üres a vár.

Csillagváros kövén ki jár,
rezzenve, félve oson át,
hallja a vértanuk dalát.

Krumpliföldi vermekbe' még
beásva élő szív dobog,
a többi mind „eltávozott”.

A gyilkosok szabadon járnak,
bolyongnak a tetthely körül,
révedt szemekkel néznek, várnak.

A csend hínárként húzza őket,
fojtó, halálos szoritással
és nem tudnak vigadni mással.

Mikor egymás szemébe néznek,
torz mosolyra fittyed a szájuk,
döbbszent a képe sok vitéznek.

„Urak lettünk” — mondja az egyik,
ferde gerince, sánta lába
polgármester a Szaharába’.

„Urak vagyunk” — mondja a másik
(halottak a terek s a boltok,
mint hullatesten sárga foltok.)

„Mienk lett minden” — szól az egyik,
egy lámpaoszlop jó utukba
s felnéznek rája iszonyodva.

Hazátlanok dala

1.

Gerincünk görnyedt, mint a fűz,
arcunkra lárva kényszerül,
szemünkben gond és kényszer ül,
iszonyunk csúf béklyóba fűz.

2.

Hazátlan, űzött szökevény,
ki napját tilkon tengeti,
rút sebét sem melengeti
s húzza a rothadt televény.

3.

Jöttünk úttalan utakon,
Varsó, Lemberg gethóiból,
ahol a borzalom honol,
s hollók ülnek a kutakon.

4.

Elkallódott a gyerekünk
valahol két határ között,
a jó szomszéd megöklözött
és elhullt mind, kit szeretünk.

5.

Csúszunk a sárban véresen,
vermekben hálunk, mint a vad,
kinek könnye arcára fagy
s érzett nyakán kést élesen.

6.

ki látott kitett gyereket
az üres otthon küszöbén,
hogy anyja után sír szegény
s szorongat száraz kenyeret,

7.

ki látott testvért, édeset
önön kezétől múllani,
vergődőt vízbe fullani
s fogta kezét a véreset,

8.

az tudja csak, fásult agyunk
milyen ködökben tántorog,
az örület reánk morog
kívül s belül. Nem lázadunk,

9.

de lázunk tüze fellobog,
máglyáról felszálló korom,
gyalázat-bélyeg e koron,
hogy látva lássák századok.

Hahó, testvérek, már virrad és fényt gyújt a keleti ég,
hahó, hahó, jelt adjatok, hogy éltek-e, éltek-e még.
Hollá, hollá, visszhangozzatok ti erdők, bérces
[ormók,
ti messzi rónák, elpusztúlt városok, rombadúlt tornyok.
Hollá, hollá, lámpást lengessetek, tüzet élesszetek,
keleten, nyugaton, északon, délen, — zengjétek vé-
[lünk : „Élünk, élünk!”

2.

Írók, költők, lantpengetők, világ kovácsai, jertek,
verje fel hangotok az erdőt, a várost, a kertet.
Nem fakad élet, virág se nyílik a holtak dombjain,
míg nem építtek itt új világot a régi romjain.
Ébredjétek, megolvadt a jég, a folyamok medre mély,
tarajos, haragos hullámok hátán már szökik az éj.
[szökik az éj.

3.

Ágazzatok mint huzalok, villanjatok mint szemafor,
mint márvány az alkotó kézre, úgy vár rátok ez
[a kor.
Dermedt szívek ti verjétek, dermedt karok, ti merjétek,
és itt és ott, és mindenütt, ti költők énekeljétek.
Föld szívére boruljatok, mély dobbanást hallgassatok,
ti világ érző idege, remegjétek, alkossatok, alkos-
[satok.

4.

Hátunkon korbács csattogott, bilincsmart kezünk
[ma is ég,
ő csak reánk mosolygott s im, épül egy új testvériség.
Varázsló vesszeje nyomán lehull börtönzár, szája-
[kosár,
tömlöcodukba fény hatol, éled a lélek, merre jár.
Tikkadt nem vár hűs cseppet úgy, szerelmes nem
[vár úgy arát,
ahogy mi vártuk, elnyomott népek, a Demokráciát,
[a Demokráciát.

5.

A földnek harmat kell s nekünk a szent szabadság
[éltető
s termő virágba szökkenünk, mint fényben fürdő
[hegytető.

A tiszta szándék jó olaj s cseppentett méz a szeretet,
a Szabadság úgy kell nekünk, mint mindennapi
[kenyerünk.

Az Univerzum ránk ragyog, utunk csillagfény rezgi át.
Üdvözlétek hódolón, Költők, az új nap hajnalát,
[az új nap hajnalát.

6.

Csengve bongja a kalapács az építő munka dalát,
dalba dalolja a költő, munka s a munkás igazát.
Az építéshez kell a kő, kell a kéz, szívünk és
[együnk.

Munkás, li vagytok a gránit, mi költők a malter
[vagyunk.

Épüljön hát az új világ, hol lesz Szabadság, Jog
[s Kenyér,

ahol ember lesz az ember, s ki mennyit alkot,
[ennyit ér, annyi ér.

A megbocsájtó kegyelem . . .

A megbocsájtó kegyelem
mindig rontóbb bűn, mint a vétek,
vigyázzatok, vigyázzatok,
ha a kegyelem száll közzétek.
Szelíd szíveknek gyengesége,
erőtlen jósága — átok,
vigyázzatok, vigyázzatok, ha
felejtés enyhe húllna rátok.

Vesztett farkast simogatással,
ámokfutót józan szavakkal,
viperát könnyörgő kezekkel,
gyermekgyilkost klastromfalakkal
útjában meg nem állítod.
A veszett farkasnak dorong kell,
a dühöngőnek köpenyeg,
a viperának tipró sarkad,
gyermekgyilkosnak kötelelet.

Ne feledd, soha ne feledd!!

Nekik köszönheted . . .

Ha a gyermeked arca rád nevet
és ártatlan szeméből tiszta fény
ragyog reád, hogy megenyhülsz e hűs
tiszta sugárzás tisztító tüzén,
Ne feledd,
hogy Rémek viaskodtak már veled
s léted legszebb lángja, hogy megmaradt,
ezt is nekik, nekik köszönheted.

Este ha dermedt, fáradt testedet,
tűzhely parazsánál melengeted,
s ha otthon szelíd békéje megejt,
hogy nem mocsár és nem a rengeteg
lett sírod, s ágy ringat meg asszony-öl,
ne feledd,
hogy nem gyalázat kínját szenveded,
ezt is nekik, nekik köszönheted.

Ha ínyeden foszlik a jó kenyér,
és levesednek ízes aranyát
szürcsölve, épül jó erőd
s véred keringve fűti áramát,
hogy emberlelked eszmél és derül,
hogy vérző szíved is gyógyulni mer,
ne feledd,
ezt is nekik, nekik köszönheted.

Hogy kancsukázott tested sebei
heggednek s görnyedt gerinced nyúlhat,
hogy tört a szem, mely bűvöletben tartott
áldozatul, mint kigyó a nyulat,
hogy ömlenek tisztító tengerek,
s rabságod szennyes jármát elveted,
áldottak ők, kik szabadságot hoztak,
s hogy mit köszönhetsz nekik
ne feledd.

Sikoly vagyok

Sikoly vagyok, mely elakadt
halott anyák jéghideg ajkán,
könny vagyok, mit felivott a föld,
vérnek nyoma vagyok a baltán.
A jaj vagyok, mely bent rekedt
azokban, kik a földre dültek,
mikor tankok talpa alá
halálos táncot hegedültek.

A fegyvertelen test vagyok
pergő golyók gyilkos tüzében,
lángban vonagló hús vagyok,
csecsemő martalóc kezében.
Üvöltő száj vagyok csupán,
vért bugyborgó, hörgő torok.
Halljátok, halljátok a jajsztót,
népek, fajok, idők, korok.
Halljátok, halljátok a jajsztót,
mióta áll e vén világ,
(kőbe vésd, csillagokba sződd)
ennyi latort, ennyi bitangot
nem hordott vén hátán a föld.

Halljátok, halljátok a jajsztót?
halljátok, — égig zúg a vád:
„Csak préda volt, terített asztal,
csak zsákmány volt e dús világ.
Élet? — A mások élete?
Fölösleg, lom, szemétre véle,

arra való a máglyatűz,
arra való a gyilkok éle."

Halljátok, halljátok a jajszót?
visszhangzik s égig zúg a vád:
„A bűnös im álljon elő,
ne rejtse lomb, ne rejtse nád,
ne rejtse szikla, sem erdő,
sem folyó, mely vértől habos,
undortól vonaglik a föld is,
mig rajta gyilkos láb tapos."

Halljátok, halljátok a jajszót?
átkos fejére milliók vádja hull,
amig mint veszett ordas,
enhúsát marcangolva,
enen bűnébe fúl.
Sikoly vagyok, mely elakadt
halott anyák jéghideg ajkán,
könny vagyok, mit felivott a föld,
vérnek nyoma vagyok a baltán.

TIPOGRAFIA ARDAELUL, ARAD. 1945

